

Sinteza lucrarii

Descrierea cantitativa a unor procese datorate interactiei electronilor de energie ridicata (sute de MeV) cu radiatie laser de intensitate in domeniul $10^{19}\text{-}10^{24}$ W/cm²

Studiul teoretic al interactiei radiatiei intense cu un electron liber a devenit in ultimii ani o problema de mare actualitate prezentand un interes atat ca problema fundamentala teoretica cat si pentru aplicatiile sale practice. Interesul ca problema fundamentala este legat de posibilitatea ca viitoarele rezultate experimentale in domeniu, impreuna cu analiza teoretica si simularile numerice sa conduca la o mai buna inteleghere a unor fenomene cum ar fi crearea de perechi in prezenta unui camp laser supraintens prin procese de tip Bethe Heitler, birefringenta vidului, reactia radiatiei. Dintre aplicatiile practice mentionam utilizarea procesului pentru constructia de surse de radiatie X-gamma [1].

Reactia radiatiei semnifica efectul produs asupra unui electron accelerat (de exemplu intr-un camp laser extern) chiar de catre radiatia emisa de acesta. Descrierea teoretica a acestui proces a fost facuta traditional in cadrul formalismul clasnic (in care electronul este descris ca o particula clasica, supusa legilor mecanicii relativiste). Aceasta abordare este insa imperfecta, ducand la predictii ce contin contradictii. Pentru o trecere in revista a abordarii si problemelor clasice vezi lucrarea recenta [2]. Datorita avansului experimental in domeniul laserilor intensi, in particular in perspectiva viitoarei facilitati ELI, se estimeaza ca evidențierea experimentală a reactiei radiatiei va fi posibila in viitorul apropiat, o varianta de experienta fiind deja sugerata [3]. De asemenea, un avans important in descrierea teoretica a fost realizat odata cu aparitia ideii ca descrierea clasica (imperfecta) a reactiei radiatiei trebuie sa fie inlocuita de o descriere cuantica in care efectul poate fi inteleles privind radiatia emisa ca efect global al unui numar (mare) de procese de imprastiere Compton succesive [4].

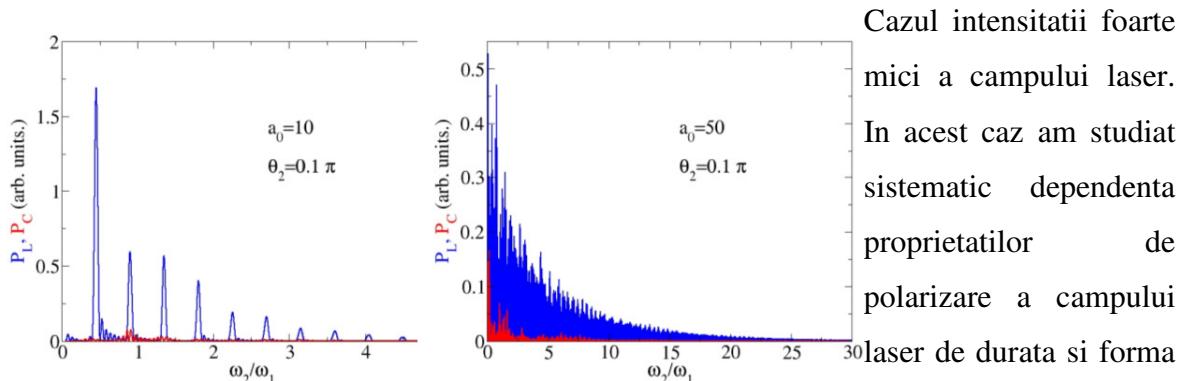
In cadrul grupului nostru au fost efectuate simulari numerice ale reactiei radiatiei in formalism clasnic, prezentate anterior in cadrul workshopului FILMIT, Munchen 2012, organizat in cadrul actiunii SIMLI. Aceste studii au fost continue in acest an prin abordarea in cadrul formalismului mecanicii cuantice a procesului de ordin I – denumit efect Compton nelinear. Ne-am concentrat asupra efectelor legate de polarizarea radiatiei (incidente si respectiv emise). Rezultatele au fost prezentate ca o comunicare orala „**Photon polarization in nonlinear Compton scattering**”, autori M. Boca. V. Florescu, A. Dumitriu, C. Stoica, in

cadrul workshopului Laser Physics, Sofia 2014, participarea la conferinta fiind finantata prin contractul RNP 1/2012.

Noutatea introdusa de noi in formalismul teoretic este inlocuirea calculului probabilitatii de emisie a radiatiei cu polarizatie fixata de detector prin calculul (rezultatele fiind astfel mult mai generale) parametrilor Stokes ai fotonilor emisi, in cazul in care campul laser incident este reprezentat ca un puls cu directie fixata de propagare dar cu intensitate, durata si forma arbitra. In simularile numerice efectuate ne-am concentrat asupra situatiei in care campul incident este linear polarizat, si am comparat rezultatele cu cele prevazute in limita monocromatica si de intensitati mici (efectul Compton linear). Am folosit expresia generala a amplitudinii de tranzitie pentru cazul in care atat campul laser cat si fotonul emis au polarizatii arbitrate. In continuare am verificat prin calcul explicit validitatea proprietatii de invarianta de etalon a amplitudinii de imprastiere, ceea ce permite alegerea simplificata a vectorilor de polarizare. Am definit o baza convenabila pentru descrierea polarizatiei, ca o generalizare a bazei folosite in cazul efectului Compton linear.

Am considerat doua cazuri:

1. Cazul intensitatii mari a campului laser. In aceast situatie am studiat dependenta gradelor de polarizare liniar si respectiv circular ale fotonilor emisi de intensitatea laserului si de geometria de ciocnire. Am aratat ca pe masura ce intensitatea campului laser creste, gradul de polarizare circular (care este zero in efectul Compton linear) ia valori nenule si (pentru anumite geometrii) din ce in ce mai mari pe masura ce intensitatea creste. Un exemplu de rezultat este prezentat in figura de mai jos, in care sunt redate gradele de polarizare linear P_L (cu albastru) si circular P_C (cu rosu) pentru geometrie de detectie fixata si doua intensitati ale campului laser. In cazul unei intensitati relativ mici, caracterizata de parametrul $a_0=10$ (graficul din stanga) P_C este practic neglijabil pe intreg domeniul de calcul. Prin contrast, cazul intensitatii mari $a_0=50$, permite evidențierea unor valori P_C comparabile cu P_L .

pulsului laser. Am aratat ca in limita campului laser monocromatic se reobtin previziunile cunoscute pentru imprastierea Compton lineară, dar daca pulsul e foarte scurt devin observabile efectele formei si duratei. Aceste rezultate vor fi publicate in extenso in volumul conferintei Laser Physics 2014, ce urmeaza sa apara in 2015 in EJP Conf. Series.

- [1] The White Book of ELI Nuclear Physics, Bucharest-Magurele, Romania, <http://www.elinp.ro/documents/ELI-NP-WhiteBook.pdf>
- [2] A. Di Piazza, Lett Math Phys 83, 305 (2008)
- [3] A. Di Piazza, K. Z. Hatsagortsyan, and C. H. Keitel, Phys. Rev. Lett. 105, 220403
- [4] A. Di Piazza, K. Z. Hatsagortsyan, and C. H. Keitel, Phys. Rev. Lett. 102, 254802

In cursul acestui an am continuat de asemenea investigarea procesului de ionizare cu doua culori, cu evidențierea în special a **ionizării prin efect Compton stimulat**, denumit prescurtat în continuare SCS (stimulated Compton scattering). Procesul se desfășoară în prezența unei suprapunerii a două pulsuri externe de radiatie electromagnetică cu frecvențe în domeniul XUV sau X. SCS devine posibil dacă diferența energiilor fotonilor corespunzând frecvențelor centrale ale celor două pulsuri depășește energia de ionizare a atomului.

Pentru studierea SCS am adoptat formalismele și metodele de lucru descrise pe scurt în lucrarea [1] și mai pe larg în [2], ambele publicate în 2014. Pentru intensități suficiente mari ale celor două pulsuri de radiatie, este justificat să adoptăm o descriere semiclasică a procesului, în cadrul căreia electronul în potențialul coulombian al nucleului este privit ca sistem *cuantic* care evoluează într-un camp electromagnetic extern descris *clasic*, constând în cazul nostru într-o suprapunere a două pulsuri de radiatie. Am folosit două metode de lucru, una bazată pe integrarea numerică a ecuației Schrödinger temporale (TDSE), cealaltă fiind metoda perturbărilor în ordinul cel mai coborât (al doilea aici). În cazul celei din urmă ionizarea SCS se prezintă ca ionizare atomică prin absorbția unui foton simultan cu emisia *stimulată* a unui alt foton cu frecvență mai mică. Acordul dintre rezultatele obținute folosind cele două metode rămâne suficient de bun chiar și la intensități de ordinul intensității atomică.

Folosind aceste metode și codurile numerice corespunzătoare lor, am efectuat calcule numerice extinse pentru cazul interacției atomului hidrogenoid cu două pulsuri având polarizație liniară pe o același direcție și diferențe directii de propagare a unui puls relativ la celalalt puls. Similarile au fost efectuate pentru cazul a două pulsuri a) cu durate egale și b) cu durate diferențiale, cu întârziere a uneia față de celalalt. Duratele pulsurilor sunt în plajă

zecilor de unitati atomice, iar intensitatile lor sunt de ordinul 1-100 I_0 , unde I_0 este intensitatea atomica, $I_0=3.51\times 10^{16}$ W/cm².

O parte din rezultatele numerice obtinute sunt incluse in articolul [1], o alta parte fiind descrisa in [2], ambele publicate in cursul anului 2014. Mentionam de asemenea rezultatele prezentate in lucrarea poster [3]. Efectele de retardare s-au dovedit importante atat in spectrul energiei cat si in distributiile unghiulare ale fotoelectronilor.

Prezentam in continuare cateva din rezultatele mai importante obtinute, referitoare la spectrul energiei fotoelectronului emis prin ionizare SCS, precum si la rate de ionizare SCS.

In Figura 1 este reprezentata o portiune din spectrul energiei fotoelectronilor, pentru directii ale pulsurilor i)paralele (sus) si ii)antiparalele (jos). Sunt prezentate rezultate obtinute prin calcule TDSE, lucrand in i)aproximativa dipolară (DA), ii)in aproximativa A^2 (A fiind potentialul vector), neglijand deci termenii AP , iii)luand in considerare doar termenii AP si iv)folosind hamiltonianul total (FH), cu corectii de retardare in ordinul cel mai coborat. Maximele vizibile in vecinatatea energiei de 4.5 a.u. corespund ionizarii SCS. Inaltimea maximului depinde de geometria considerata iar la directii antiparalele ale pulsurilor termenul din operatorul hamiltonian proportional cu A^2 (A fiind

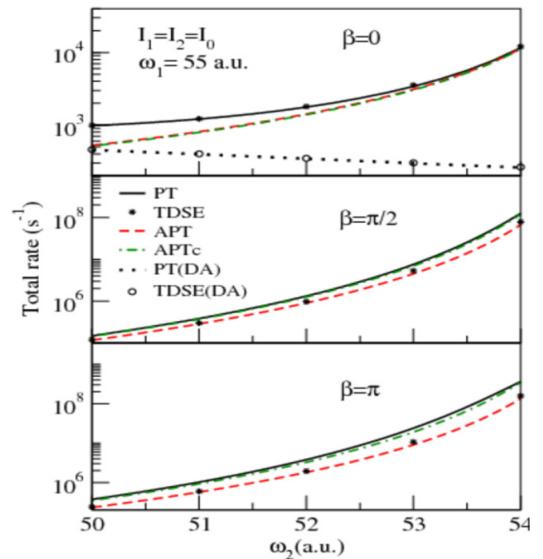

Fig. 2

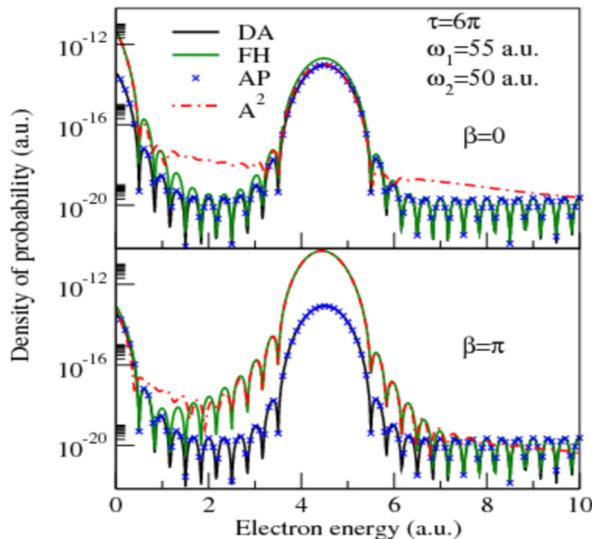

Fig. 1

potentialul vector) este dominant.

In Figura 2 comparam rezultatele obtinute pentru rate SCS, lucrand cu cele doua metode mentionate mai sus si aceleasi conditii ca in figura precedenta.

Ratele sunt obtinute in cadrul teoriei perturbatiilor tratand corectiile de retardare in mod exact (PT) sau aproximativ (APT), sau sunt extrase din calculele TDSE. Se observa

o dependenta puternica de diferenta frecventelor centrale ale celor doua pulsuri, precum si de directia lor relativa.

[1] *Stimulated Compton scattering in two-color ionization of hydrogen with keV electromagnetic fields*, H. Bachau, M. Dondera and V. Florescu, Phys. Rev. Lett. **112**, 073001 (2014)

[2] *Two-color ionization of hydrogen close to threshold with keV photons*, Mihai Dondera, Viorica Florescu, and Henri Bachau, Phys. Rev. A **90**, 033423 (2014)

[3] *Two-colour ionization of Hydrogen: the contribution of stimulated Compton scattering*, H. Bachau, M. Dondera and V. Florescu, 2nd General Meeting of the COST Action CM1204, Poland, Gdansk, 2014

Simularea mecanismelor de incalzire directa laser-plasma

Studiul proceselor de incalzire a plasmei in urma interactiunii acestora cu un puls laser ultrascurt si foarte intens.

Intr-o prima etapa s-a realizat un studiu al mecanismelor de incalzire a plasmei care apar la interactia unui puls laser ultrascurt (de ordinul femtosecundelor) si foarte intens ($I\lambda^2 = 10^{17}$ - $10^{19} \text{ W cm}^{-2}\mu\text{m}^2$) cu un strat de plasma supradensa de Al II. Rezultatele experimentale prezente in literatura demonstreaza ca eficienta absorbtiei energiei pulsurilor laser ultrascurte poate fi de pana la 77% pentru o plasma cu profil de tip functie treapta. De asemenea, gradul de absorbtiei al energiei laserului aflat in polarizare *p* este mult mai mare in comparatie cu absorbtia energiei unui puls polarizat *s*. In plus, existenta unui pre-puls, respectiv a unui post-puls poate influenta negativ cantitatea de energie absorbita. Un alt factor important este ordinul de marime al grosimii de plasma ce interactioneaza cu maximul pulsului deoarece pot aparea mecanisme de ***absorbtie non-colizionala*** cum ar fi ***absorbtia rezonanta, efectul Brunnel*** (vacuum heating) si ***efectele de suprafata (skin effects)***. In cazul acestor procese, absorbtia de energie creste cu unghiul de incidenta (fata de normala la suprafata plasmei) pentru polarizarea *p* a radiatiei laser si scade cu cresterea unghiului de incidenta in cazul polarizarii *s*. Astfel, fractiunile de energie absorbita pentru cele doua polarizari sunt date de ecuatii de mai jos, unde I_L este intensitatea laserului iar λ , lungimea sa de unda iar exponentii α sunt de asemenea explicitati .

$$\begin{aligned}
A_p &\sim (I_L \lambda)^{\alpha_p} \\
A_s &\sim (I_L \lambda)^{\alpha_s}
\end{aligned}
\quad
\begin{aligned}
\alpha_p &= 0.11 \pm 0.05 \\
\alpha_s &= 0.20 \pm 0.04
\end{aligned}
\quad (1)$$

Absorbtia resonanta apare atunci cand frecventa de oscilatie a campului laser este egala cu frecventa de oscilatie a plasmei, astfel incat campul laser va genera oscilatii resonante ale electronilor plasmei, conducand la o conversie ireversibila a energiei laserului in unde electrostatice. Cuplajul dintre unda laser si cea a plasmei conduce astfel la absorbtia resonanta. Acest fenomen depinde puternic de polarizarea radiatiei laser (p,s) precum si de ordinul de marime al grosimii pre-plasmei. Pentru o tinta de plasma de Al si un fascicul polarizat s , pe masura ce unghiul de incidenta (fata de normala la plasma) creste, absorbtia scade de la 20% la 15° pana la doar 5% la un unghi de 70°. In cazul unui fascicul polarizat p , absorbtia creste pentru unghiuri mai mari (de la 20% pentru unghiuri mici fata de normala la 64% la 70° fata de normala).

Pentru o intensitate a laserului $I \geq 10^{18} W/cm^2$ si o lungime de unda a acestuia de $\lambda_0 = 0.8 \mu m$, electronul are un potential ponderomotor de 0.6keV. Pentru plasmele cu profil “abrupt” descris de o functie de tip treapta, campul electric al laserului are o componenta paralela cu gradientul densitatii de electroni. Amplitudinea de oscilatie a electronului este mai mare decat lungimea caracteristica a plasmei astfel incat electronul poate fi extras afara din plasma, in vid si returnat la suprafata plasmei cu o viteza de aproximativ $0.07c$ (unde c reprezinta viteza luminii in vid) pe durata unui singur ciclu laser. Acesta este **mecanismul Brunnel (vacuum heating)**. In acest caz, o fractiune de energie a laserului este ireversibil absorbita de electronul returnat la suprafata plasmei este data de iar aceasta fractiune este data de relatia (2):

$$A_B \propto \sqrt{I_L \lambda^2} \quad (2)$$

Unde I_L este intensitatea laserului iar λ , lungimea sa de unda. Mecanismul Brunnel este considerat a fi unul dintre cele mai importante mecanisme de absorbtie a energiei laserului si de acceleare a electronilor in cadrul experimentelor moderne de interactie a laserului de intensitate ridicata cu materia solida.

Efectele non-colisionale de suprafata (skin effects) sunt reprezentate de catre **SIB (seath inverse bremsstrahlung- bremsstrahlung invers de suprafata)** si **ASE(anomalous skin effect- efect anomal de suprafata)**. Spre deosebire de efectul de suprafata normal (NSE),

cand electronul oscileaza in campul laser si transfera energia castigata materiei prin ciocniri cu stratul de suprafata al plasmei, in cazul ASE, adancimea stratului de suprafata este mai mica decat drumul liber mediu al electronilor. Electronii termali se propaga prin stratul de suprafata si absorb energia campului in timp ce sunt reflectati de potentialul suprafetei.

In cazul SIB, timpul de tranzit al electronilor prin stratul de suprafata a plasmei este mai mare decat perioada de oscilatie a laserului. Electronul castiga energie de la laser pe parcursul oscilatiilor pe care le are in stratul de plasma si in prezena potentialului stratului, el fiind apoi reflectat la interfata plasma-vid.

Conditii pentru ASE si SIB sunt date in ecuatii (3a) pentru ASE, respectiv 3(b) pentru SIB:

$$\omega_L^2 c^2 \ll \omega_p^2 v_e^2 \quad (3a)$$

$$\omega_L^2 c^2 \gg \omega_p^2 v_e^2 \quad (3b)$$

In aceste relatii, ω_L reprezinta frecventa laserului iar ω_p frecventa plasmei iar v_e viteza electronilor. Pentru interactii laser-plasma in domeniul nerelativist sau slab relativist, contributia acestor *skin effects* nu depaseste 5-10%.

In urma studiului efectuat in lucrarea de fata, s-a constat o dependenta a absorbtiei fata de durata pulsului. Pentru pulsuri cu o durata mai mare de 100fs, se manifesta mai pregnant mecanisme de absorbtie rezonanta si bremsstrahlung invers.

In partea a doua a lucrarii, s-a studiat mecanismul de generare de armonice de ordin inalt prin interactiunea unui puls laser ultrascurt (durata pulsului fiind de 150, respectiv 100 fs) si foarte intens ($I\lambda^2 = 10^{17}-10^{19} \text{ W cm}^{-2}\mu\text{m}^2$) cu un strat de plasma supradensa de Al II. Generarea armonicelor de ordin inalt se numara printre efectele neliniare de interes deoarece astfel se pot studia parametrii plasmei (densitati locale de electroni, viteza de expansiune a plasmei). De asemenea, aparitia campurilor electrice si magnetice foarte intense, transportul electronilor prin tinta constituie exemple defenomene ce pot oferi informatii despre modul in care decurge interactia laser-plasma si despre modul in care acestea influenteaza spectrul de armonice rezultat.

Generarea armonicelor prin interactia laser- plasma supradensa reprezinta o alternativa a aceluiasi mecanism, care foloseste plasme subdense sau gaze rare.

Folosirea unui puls laser cu durata de ordinul femtosecundelor impune cateva restrictii cum ar fi lipsa pre-pulsului si existenta unui contrast foarte bun. Pre-pulsul conduce la generarea de armonice de intensitate semnificativ mai mica si la scaderea ordinului

Simularea numerica pe baza codului relativist 1D3V PIC (Particle-In-Cell) a emisiei de armonice si studiul eficientei de emisie a armonicelor in functie de intensitatea radiatiei laser incidente.

Investigatiile teoretice si experimentale privind generarea de armonice de ordin inalt au beneficiat de un aport semnificativ adus de catre simularile ce utilizeaza metode de tip particle-in-cell. Codurile “Particle in Cell” reprezinta un instrument eficace pentru descrierea cinetica a plasmei. In studiul de fata s-a folosit codul LPIC ++, un cod relativist 1D3V cu rezolutie spectrala sporita ce permite descrierea interactiei laser-plasma. Plasma de Al II este modelata ca un strat plan, abrupt, preionizat, non-colozional (profilul plasmei este deci o functie treapta) iar descrierea plasmei de face in 1D.

Laserul considerat este un Ti-Sapph cu o durata de puls in domeniul femtosecundelor. Intensitatea a fost variata intre $10^{17} W/cm^2$ si $10^{19} W/cm^2$. Forma pulsului este descisa de catre o functie sinus. Au fost alese doua durete de puls $100 fs$, respectiv $150 fs$.

Laserul interactioneaza cu suprafata plasmei fie la incidenta normala, fie la incidenta oblica (sub un unghi de 30 grade fata de normala la suprafata). Incidenta oblica este tratata in cadrul modelarii folosind metoda Bourdier . Astfel se face o transformare intr-un sistem de referinta aflat in miscare, sistem in care lumina este normal incidenta. Emisia radiatiei reflectate si deci a armonicelor este restrictionata la directia speculara, celelalte efecte responsabile pentru o emisie intr-un spatiu unghiular mai larg fiind neglijate. In cazul pulsurilor focusate pe plasme de densitate apropiata de densitatea critica, electronii sunt impinsi cu o forta extrem de puternica, foarte rapid, astfel incat suprafata de reflexie isi schimba orientarea la fiecare ciclu optic cauzand astfel emisie de radiatie in afara directiei speculare .

Pentru a modela generarea de armonice cu ajutorul codului LPIC++, este necesara alegerea unui pas temporal suficient de mic pentru a reprezenta cea mai mare frecventa de interes, si deci un ordin cat mai inalt al armonicelor. Spatiul de simulare (reprezentat prin celule) trebuie sa fie suficient de mare pentru a preveni “scaparea” de electroni, situatie in care ar fi compromisa conditia de neutralitate globala a plasmei. In acest scop spatiul trebuie sa aiba o lungime egala cu cel putin cateva lungimi de unda (cativa microni).

Densitatile de electroni realiste solicita includerea unui numar mare de particule per celula pentru a putea descrie toate fenomenele importante legate de dinamica nelineara a suprafetei plasmei. Oscilatiile relativiste ale suprafetei plasmei se numara printre mecanismele

responsabile pentru generarea armonicelor de ordin inalt, alaturi de absorbtia rezonanta a radiatiei laser. Calculul si descrierea acestor oscilatii solicita foarte multe resurse ale sistemului de calcul. Pentru pulsuri de durete 100 fs - 150 fs , deformarea suprafetei plasmei va duce la apariția unor multiple suprafete de reflexive pentru pulsul incident. Aceste deformări de suprafete își pot avea originea chiar în instabilități de tipul Rayleigh-Taylor, instabilități cauzate de către dezechilibrul dintre presiunea ponderomotoare a laserului și presiunea plasmei termice. Deformările extreme ale suprafetei (Figura ...) pot altera complet natura radiatiei reflectate și deci a armonicelor generate.

Plasma aleasă pentru acest studiu este deci o plasma de aluminiu odată ionizată, ionii fiind considerați imobili. Plasmele produse cu ajutorul unui laser în femtosecunde au foarte puțin timp pentru expansiune. Asadar, lungimile tipice de variație a densității sunt submicronice. În timpul interacțiunii, suprafata de plasma poate fi astfel bine aproximată cu un profil de tipul funcție treapta, supradens, ce acionează ca o oglinda ce reflectă lumina specular. Pentru a modela dinamica suprafetei, s-a introdus modelul oglinzi oscilatoare (MOO). În acest model, densitatea de electroni este tratată ca o funcție treapta ce oscilează armonic într-un mediu de ioni fizici. Acest model a fost extins de către Lichters et al. pentru a include tratarea ad-hoc a miscării suprafetei critice, putând astfel calcula spectrul de armonice cu o acuratețe crescută. Alte îmbunătățiri ale acestui model au fost aduse de către Gordienko et al. oferind astfel estimări importante ale luminii reflectate și a spectrului de armonice generat. Modelul MOO introdus de ei folosește analiza asymptotică pentru a descrie dinamica oglinzi la limita relativistă. Modelul are însă mari dezavantaj de a nu putea fi folosit decât la incidenta normală.

Stratul de plasma simulat în acest studiu a avut diferite densități, variând între $n_e = 2n_c$ și $n_e = 15 \cdot n_c$. Numărul de macroparticule per celula a fost ales de 200 iar temperatura initială a fost ajustată în consecință, luând în considerare atât condițiile fizice reale cât și cele numerice. Numărul total de celule în spațiul de simulare a fost ales de 4096 din care plasma ocupa 1500 în mijloc acestui spațiu. Numărul de celule per lungime de undă a laserului este de 1000. În fața stratului de plasma se află 1500 de celule de vid, respectiv spatele plasmei 1096. Numărul de pași de simulare este de 100 de pași per ciclu laser, cu scopul de a evita zgromotul numeric. Spectrul de armonice obținut reprezintă un spectru de putere a campului electric. Vectorul camp electric are însă originea în regiunea de vid din fața suprafetei de plasma. Pe parcursul studiului s-a constatat că, depinzând de intensitatea laserului, densitatea de electroni raportată

la densitatea critica trebuie sa fie suficient de mare astfel incat suprafata sa oscileze. O densitate apropiata de densitatea solidului cauzeaza o aplatizare a amplitudinii de oscilatie a suprafetei.

O schimbare semnificativa in interactia dintre electroni si campul electromagnetic apare in regimul relativist. Aproximativa de dipol nu mai este valida deoarece amplitudinea oscilatiilor electronilor este comparabila cu lungimea de unda a laserului.

3. Concluzii

In urma studiului s-a constatat ca emisia de armonice creste cu intensitatea laserului si depinde de densitatea plasmei. Un raport dintre densitatea de electroni si densitatea critica $\frac{n_e}{n_{cr}}$ ridicat conduce la o atenuare a oscilatiilor suprafatei de plasma, conducand la mai putine armonice si de ordin mai mic. Un raport prea mic si o intensitate prea mare a laserului incident cauzeaza o suprafata oscilanta “stricata”, neadecvata reflexiilor, electroni supratermici, afectand astfel drastic spectrul de armonice rezultat.

Scurtarea pulsului laser si alegerea interactiunii laserului la incidenta oblica produc armonice de ordin mai inalt si de intensitate mai mare.

Semnatura Director Proiect